

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W KATOWICACH**

Katowice, dnia 1 października 2010r.

RKT – 61 – 14/10/AD

DECYZJA Nr RKT - 31 / 2010

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.), § 2 pkt 4 i § 5 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 107, poz. 887),

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przeciwko Górnośląskiej Wyższej Szkole Handlowej im. Wojciecha Korfatego w Katowicach,

I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów **uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę stosowaną przez Górnośląską Wyższą Szkołę Handlową im. Wojciecha Korfatego w Katowicach, polegającą na stosowaniu we wzorcu „Umowy o świadczenie usług edukacyjnych” postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.), którego treść jest następująca: „Rozliczenie Studenta z Uczelnią następuje w dniu złożenia w biurze obsługi studenta potwierdzonej karty obiegowej Studenta (biblioteka, kwestura). Potwierdzenie karty obiegowej uzyskuje się po uregulowaniu wszelkich należności finansowych wobec Uczelni, co jest podstawą dla biura obsługi studenta do wydania Studentowi oryginału powierzonych dokumentów (świadcstwo dojrzałości)”, co jest niezgodne z art. 24 ust. 1 i 2 pkt. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 14 kwietnia 2010r.**

II. Na podstawie art. 26 ust. 2 w zw. z art. 27 ust. 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów **określa się** Górnośląskiej Wyższej Szkole Handlowej im. Wojciecha Korfatego w Katowicach **środek usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów** polegający na zobowiązaniu jej do przekazania studentom aneksów do wszystkich aktualnie obowiązujących umów o kształcenie zawartych przez nią ze studentami z wykorzystaniem wzorca umowy zawierającego w swej treści następujące postanowienie: „Rozliczenie Studenta z Uczelnią następuje w dniu złożenia w biurze obsługi studenta potwierdzonej karty obiegowej Studenta (biblioteka, kwestura). Potwierdzenie karty obiegowej uzyskuje się po uregulowaniu wszelkich należności finansowych wobec Uczelni, co jest podstawą dla biura obsługi studenta do wydania Studentowi oryginału powierzonych dokumentów (świadcstwo dojrzałości)”, dzięki sporządzeniu których powinno dojść do wyeliminowania z obrotu prawnego postanowienia, o którym mowa w pkt. I niniejszej decyzji, co należy uczynić **w terminie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji.**

III. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt. 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nakłada się na Górnośląską Wyższą Szkołę Handlową im. Wojciecha Korfanteo w Katowicach, karę pieniężną w wysokości 8 832 zł (słownie: ośmiu tysięcy ośmiuset trzydziestu dwóch złotych), płatną do budżetu państwa, z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie I sentencji niniejszej decyzji,

IV. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosownie do art. 264 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2000r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.) w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów obciąża się Górnośląską Wyższą Szkołę Handlową im. Wojciecha Korfanteo w Katowicach kosztami opisanego na wstępie postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz zobowiązuje się tego przedsiębiorcę do zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania w kwocie 21,85 zł (słownie: dwudziestu jeden złotych osiemdziesięciu pięciu groszy) w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Uzasadnienie

W imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej także Prezesem Urzędu) przeprowadzono postępowanie wyjaśniające (RKT-403-11/10/AD) w sprawie działalności Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej im. Wojciecha Korfanteo w Katowicach (zwaney dalej także Uczelnią lub Przedsiębiorcą), w toku którego ustalono, że w ramach swej działalności Uczelnia zawiera ze studentami (konsumentami) umowy o kształcenie (o świadczenie usług edukacyjnych). Wstępna analiza działalności Uczelni dała podstawy do postawienia jej zarzutu określonego w pkt. I sentencji niniejszej decyzji, w związku z czym Postanowieniem nr 1 z dnia 7 czerwca 2010r. wszczęto z urzędu przedmiotowe postępowanie (dowód: karta nr 1). Postanowieniem nr 2 z tej samej daty (dowód: karta nr 3) zaliczono w poczet dowodów materiały zgromadzone w toku postępowania wyjaśniającego (dowód: karty nr 5 – 22).

Uczelnia wyraziła swe stanowisko w sprawie w pismach z dnia 14 czerwca 2010r. (dowód: karty nr 23 – 24) i z dnia 12 sierpnia 2010r. (dowód: karta nr 57). Dnia 17 sierpnia 2010r. zawiadomiono Uczelnię o zakończeniu zbierania materiału dowodowego (dowód: karta nr 59), a w wyznaczonym terminie Przedsiębiorca *nie / skorzystał z prawa do zapoznania się z nim.*

Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfanteo w Katowicach działa na podstawie wpisu do Rejestru uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych pod numerem 36 (dowód: karta nr 8). Z aktualnego odpisu z ww. rejestru wynika, że do ogólnego kierunku działalności Uczelni należy prowadzenie:

- studiów magisterskich na kierunkach: zarządzanie i marketing, turystyka i rekreacja,
- wyższych studiów zawodowych na kierunkach: administracja, informatyka i ekonometria, stosunki międzynarodowe, fizjoterapia,
- studiów pierwszego stopnia na kierunkach: kosmetologia, finanse i rachunkowość, pedagogika, gospodarka przestrzenna, informatyka,

- studiów drugiego stopnia na kierunkach: socjologia oraz stosunki międzynarodowe.

Uczelnia stosuje przy zawieraniu ze studentami umów o kształcenie wzór „Umowy o świadczenie usług edukacyjnych”. Rozważany wzorzec jest stosowany od roku akademickiego 2009 / 2010, przy czym został on wprowadzony w życie Uchwałą Senatu Uczelni z dnia 12 maja 2009r. (dowód: karta nr 7). Z wykorzystaniem niniejszego wzorca Uczelnia zawarła 4114 umów (dowód: karta nr 46).

W § 9 ust. 4 rozważanego wzoru umowy zawarto następujące postanowienie umowne: *„Rozliczenie Studenta z Uczelnią następuje w dniu złożenia w biurze obsługi studenta potwierdzonej karty obiegowej Studenta (biblioteka, kwestura). Potwierdzenie karty obiegowej uzyskuje się po uregulowaniu wszelkich należności finansowych wobec Uczelni, co jest podstawą dla biura obsługi studenta do wydania Studentowi oryginału powierzonych dokumentów (świadcstwo dojrzałości)”* (dowód: karta nr 10, 14, 18 verte, 20).

Okoliczność stosowania ww. wzorca w praktyce, jak i posługiwania się cytowaną klauzulą potwierdzają umowy faktycznie zawarte z konsumentami w 2009 i 2010r. (dowód: karty nr: 12, 16, 17 verte, 22).

Odnosząc się w wystosowanym w toku postępowania wyjaśniającego piśmie z 7 kwietnia 2010r. (dowód: karty nr 6 – 7) do kwestii przyczyn wprowadzenia w życie kwestionowanego w niniejszym postępowaniu postanowienia, Uczelnia oświadczyła, że ma ono na celu przedstawienie standardowej procedury obowiązującej studenta w momencie rozwiązania umowy z Uczelnią, natomiast ostatnie zdanie cytowanego fragmentu wskazuje formalną podstawę dla biura obsługi studenta do wydania powierzonych dokumentów przy zachowaniu tej standardowej procedury. Uczelnia podkreśliła, że w praktyce nie uzależnia wydania świadectwa dojrzałości od uregulowania wszystkich należności wobec Uczelni, gdyż oryginał świadectwa dojrzałości jest każdorazowo wydawany na zgłoszone przez studenta żądanie, niezależnie od faktu, czy jego zobowiązania zostały uregulowane.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu niniejszego postępowania (dowód: karty nr 23 24) Uczelnia poinformowała w piśmie z dnia 14 czerwca 2010r. (dowód: karta nr 24) o zmianie stosowanego przez nią wzorca w kwestionowanym zakresie, w ramach której kwestionowanemu postanowieniu nadano następujące brzmienie: *„Rozliczenie Studenta z Uczelnią następuje w dniu przedłożenia w biurze obsługi studenta potwierdzonej karty obiegowej Studenta (biblioteka, kwestura). Potwierdzenie karty obiegowej uzyskuje się po uregulowaniu wszelkich należności wobec Uczelni”*.

Uczelnia przesłała także zmieniony wzór umowy o świadczenie usług edukacyjnych (dowód: karty nr 47 – 50) oraz Uchwałą Senatu GWSH Nr 3 z dnia 14 kwietnia 2010r., którą zatwierdzono nowe brzmienie § 9 ust. 4 wzoru umowy (dowód: karta nr 52). Wraz z ww. dokumentami Uczelnia przekazała wzór aneksu do umowy, który ma być wykorzystywany przy zmianie umów faktycznie zawartych z konsumentami obejmującymi kwestionowaną regulację (dowód: karta nr 54) oraz Zarządzenie Rektora Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej im. Wojciecha Korfańskiego z dnia 20 kwietnia 2010r., na mocy którego zarządzono zmianę obowiązujących umów o świadczenie usług edukacyjnych (dowód: karta nr 53).

Uczelnia dostarczyła również trzy umowy z konsumentami, z których najstarsza została zawarta dnia 17 maja 2010r. (dowód: karty nr 26 – 31). Wszystkie ww. umowy zostały zawarte z wykorzystaniem jednego wzorca umowy i obejmują one § 9 ust. 4 w nowym brzmieniu.

W piśmie z dnia 12 sierpnia 2010r. (dowód: karta nr 57) Uczelnia wyjaśniła, że aneksy do umów zostaną studentom przedłożone przy najbliższym kontakcie w Biurze Obsługi Studenta, jednak nie później niż do zakończenia oddawania kart zaliczeniowo – egzaminacyjnych za semestr letni 2010 / 2011, tj. nie później niż do czerwca 2011r. Uczelnia poinformowała ponadto, że na dzień 11 sierpnia 2010r. aneksy podpisało 35 studentów.

Ponadto Uczelnia wyjaśniła, że klauzula kwestionowana w niniejszym postępowaniu została zmodyfikowana jeszcze przed wszczęciem tego postępowania. Dodała ona, że pomimo istnienia w poprzednim wzorcu kwestionowanego postanowienia, w praktyce nigdy nie wstrzymywała ona wydania dokumentów studentom, którzy żądali ich wydania, pomimo istnienia po ich stronie zaległości finansowych wobec Uczelni. Na dowód tego Uczelnia przedstawiła dokumenty dotyczące czterech spraw tego typu, które faktycznie zaistniały, z których wynika, że pomimo istnienia zaległości, świadectwa dojrzałości były konsumentom zwracane (dowód: karty nr 32 – 42). Dokumenty te dotyczą umów rozwiązanych w latach 2007 – 2010.

W rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod numerem 1844, na mocy wyroku z dnia 21 października 2009r. (sygn. akt XVII AmC 429/09), wskutek wpisu dokonanego dnia 25 lutego 2010r., znalazło się postanowienie o treści: „*W przypadku złożenia pisemnej rezygnacji lub otrzymania decyzji o skreśleniu z listy studentów, zwrot dokumentów nastąpi po uregulowaniu zaległych opłat (według stanu na dzień podjęcia decyzji o skreśleniu lub złożenia pisemnej rezygnacji ze studiów) oraz złożenia karty obiegowej*”.

W 2009r. Uczelnia osiągnęła przychód w wysokości 49 066 445,65 (słownie: czterdziestu dziewięciu milionów sześćdziesięciu sześciu tysięcy czterystu czterdziestu pięciu złotych sześćdziesięciu pięciu groszy, dowód: karty nr 23 i 25).

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Ad I

Naruszenie interesu publicznego

Stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ochrona interesów przedsiębiorców i konsumentów podejmowana w ramach działań Prezesa Urzędu jest prowadzona w interesie publicznym. Działania oparte na przepisach niniejszej ustawy są zatem podejmowane w interesie publicznym, w celu ochrony interesów zbiorowości, a nie wprost poszczególnych, indywidualnych uczestników rynku. Naruszenie interesu publicznego stanowi bezwzględny warunek do uznania kompetencji Prezesa Urzędu do rozstrzygnięcia określonej sprawy. Interes publiczny zostaje naruszony wówczas, gdy oceniane działania godzą w interesy ogólnospołeczne i dotyczą szerokiego kręgu uczestników rynku i poprzez to powodują zaburzenia w jego prawidłowym funkcjonowaniu. Do naruszenia interesu publicznego dochodzi, gdy skutki określonych działań mają charakter powszechny, dotyczą wszystkich potencjalnych podmiotów na danym rynku¹.

Z uwagi na to, że w niniejszej sprawie przedmiotowa przesłanka została spełniona, istniała możliwość poddania zachowania Przedsiębiorcy dalszej ocenie pod kątem stosowania przez niego praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

---

¹ Konrad Kohutek w: „Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz”, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2008r., strona 47

Na mocy art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Aby można było stwierdzić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów muszą kumulatywnie zostać spełnione następujące przesłanki:

- oceniane zachowanie musi być podejmowane przez podmiot będący przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,
- praktyka musi godzić w zbiorowe interesy konsumentów,
- praktyka musi być bezprawna.

Status przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 4 pkt. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez przedsiębiorcę rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, natomiast stosownie do art. 4 pkt 1 lit. a tej ustawy przez przedsiębiorcę rozumie się także osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizująca lub świadcząca usługi o charakterze użyteczności publicznej

Uczelnia wyższa może być stroną postępowania administracyjnego dotyczącego stosowania przez nią praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, gdyż przysługuje jej status przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Stanowisko takie znajduje oparcie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 3 lipca 2003r. (III CZP 38/03) stwierdził, że uczelnia niepaństwowa może być uznana za przedsiębiorcę. Sąd Najwyższy orzekł, że *„Odpłatne i systematyczne wykonywanie zajęć dydaktycznych jest wykonywaniem przez osobę prawną we własnym imieniu, zawodowo działalności usługowej w sposób zorganizowany i ciągły. Działalność taka, wykonywana przez uprawnionych pracowników uczelni, charakteryzuje się profesjonalnym charakterem, jest podporządkowana regułom opłacalności i racjonalnego gospodarowania, jest działaniem wykonywanym na własny rachunek uczelni, jako odrębnej osoby prawnej, a nie na rachunek jej założyciela, a ponadto charakteryzuje się niewątpliwie powtarzalnością działań i uczestnictwem w obrocie gospodarczym”*. W wyroku z dnia 7 kwietnia 2004r. (sygn. akt III SK 22/2004) Sąd Najwyższy wskazał natomiast, że sama ustawa z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów zdefiniowała na użytek tej ustawy - pojęcie „przedsiębiorcy” bardzo szeroko, obejmując nim, oprócz podmiotów definiowanych jako przedsiębiorcy w innych ustawach (np. w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.) także podmioty, których działalność nie kojarzy się z typową działalnością gospodarczą. Sąd Najwyższy stwierdził, że studenci, którzy korzystają z usług szkoły wyższej niepublicznej odpłatnie, stosownie do zawieranych w tym zakresie umów, są konsumentami w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Orzeczenia te zapadły przed wejściem w życie aktualnie obowiązującej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, niemniej jednak pozostają one aktualne także w obecnym stanie prawnym.

W świetle powyższego nie ulega wątpliwości, że Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańtego w Katowicach posiada przymiot przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, a tym samym może być stroną niniejszego postępowania oraz adresatem przedmiotowej decyzji.

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowych interesów konsumentów, stąd przy ustalaniu jego treści należy odwołać się do orzecznictwa

sądowego. Pojęcie zbiorowych interesów konsumentów zostało szeroko omówione przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 kwietnia 2008r. (sygn. akt III SK 27/07). W uzasadnieniu Sąd Najwyższy podał, iż gramatyczna wykładnia tego pojęcia prowadzi do wniosku, że chodzi o zachowanie przedsiębiorcy, które godzi w interesy grupy osób stanowiących określony zbiór. Rezultaty tej wykładni modyfikuje zastrzeżenie, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma interesów indywidualnych. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że przy konstruowaniu pojęcia „zbiorowego interesu konsumentów” nie można opierać się tylko i wyłącznie na tym, czy oceniana praktyka przedsiębiorcy skierowana jest do „nieoznaczonego z góry kręgu podmiotów”. Wystarczające powinno być w jego ocenie ustalenie, że zachowanie przedsiębiorcy nie jest podejmowane w stosunku do zindywidualizowanych konsumentów, lecz względem członków danej grupy (określonego kręgu podmiotów), wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów, za pomocą wspólnego dla nich kryterium.

Sąd Najwyższy orzekł też, że „praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest (...) takie zachowanie przedsiębiorcy, które podejmowane jest w warunkach wskazujących na powtarzalność zachowania w stosunku do indywidualnych konsumentów wchodzących w skład grupy, do której adresowane są zachowania przedsiębiorcy, w taki sposób, że potencjalnie ofiarą takiego zachowania może być każdy konsument będący klientem lub potencjalnym klientem przedsiębiorcy”.

Do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów jest konieczne, aby działanie przedsiębiorcy zostało skierowane nie do konkretnego adresata, lecz do pewnego nieoznaczonego kręgu podmiotów. Działanie to jest zatem w stanie wywołać niekorzystne następstwa w odniesieniu do każdego z konsumentów i zagraża ono przynajmniej potencjalnie każdemu z członków zbiorowości konsumentów².

W rozważanym przypadku doszło do naruszenia interesu publicznego w sposób opisany w pkt. I niniejszej decyzji. Oceniane zachowanie Przedsiębiorcy dotyczyło szerokiego kręgu najsłabszych uczestników rynku, jakimi są konsumenci. Dotyczyło ono wszystkich tych osób, które zawarły z nim umowy o kształcenie, jak i zagrażało interesom wszystkich jego potencjalnych kontrahentów. Rozważane działania godziły więc w zbiorowe interesy konsumentów. Stanowiły one też zakazaną prawem praktykę, gdyż były podejmowane w sposób powtarzalny.

Bezprawność działań

Kolejną przesłanką, która musi zostać spełniona, aby było możliwe stwierdzenie naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jest bezprawność rozważanego zachowania. Praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów może być takie zachowanie przedsiębiorcy, które można zaklasyfikować, jako niezgodne z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w tym jedno z zachowań przykładowo wymienionych w art. 24 ust. 2 pkt. 1 – 3 niniejszej ustawy.

Dodać należy, że zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ustawa ta reguluje zasady i tryb przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów, jeżeli praktyki te wywołują lub mogą wywoływać skutki na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Dla stwierdzenia, że dana praktyka jest niezgodna z art. 24 ww. ustawy wystarczające jest zatem wykazanie, że potencjalnie istniało zagrożenie naruszenia interesów konsumentów np. wskutek zastosowania określonego postanowienia w umowach z konsumentami w przypadku zaistnienia określonych okoliczności i nie jest konieczne faktyczne wystąpienie negatywnego skutku w praktyce. Oznacza to, że wystarczy np. samo zawarcie we wzorcu niezgodnej z prawem regulacji.

---

² „Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów – Komentarz”, pod red. Cezarego Banasińskiego i Eugeniusza Piontka, Lexis Nexis Polska Sp. z o.o., Warszawa 2009r., Wydanie 1, str. 398

W tym miejscu należy wyjaśnić, że Prezes Urzędu może stwierdzić stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na posługiwaniu się postanowieniem wzorca umownego, które zostało wpisane do rejestru, bez względu na to, czy wpis dotyczy tego przedsiębiorcy, przeciwko któremu jest prowadzone postępowanie, czy też nie (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 19 grudnia 2003r. w sprawie o sygn. akt III CZP 95/03, Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 29 września 2005r. w sprawie o sygn. akt VI ACa 381/05, Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 2 grudnia 2005r. w sprawie o sygn. akt VI ACa 760/05). Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej także SOKiK) wyrażonym w wyroku z dnia 25 maja 2005r. (sygn. akt XVII Ama 46/04), dla uznania, iż określona klauzula jest niedozwolonym postanowieniem umownym wpisanym do rejestru klauzul niedozwolonych wystarczy stwierdzenie, że mieści się ona w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru i nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych klauzul. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zatem zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame. Trafność wyżej opisanego stanowiska potwierdził również Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2006r. (sygn. akt III SZP 3/06).

Przyjęcie zasady formalnej jawności rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone oznacza, że od chwili wpisania do niego określonego postanowienia zakazane jest stosowanie tożsamyh postanowień w obrocie konsumenckim i nikt nie może zasłaniać się nieznajomością dokonanych wpisów. Rejestr postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone jest prowadzony przez Prezesa Urzędu. Rejestr ten jest powszechnie dostępny w wersji elektronicznej na stronie internetowej Urzędu. Powyższe uzasadnia stwierdzenie, że Przedsiębiorca był z mocy prawa zobowiązany do powstrzymania się od stosowania ww. postanowienia, które uznano za tożsame z postanowieniem wpisanym do rejestru.

Punkt I niniejszej decyzji dotyczy zarzutu stosowania przez Uczelnię praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na stosowaniu we wzorze „Umowy o świadczenie usług edukacyjnych” postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. – Kodeks postępowania cywilnego, którego treść jest następująca: *„Rozliczenie Studenta z Uczelnią następuje w dniu złożenia w biurze obsługi studenta potwierdzonej karty obiegowej Studenta (biblioteka, kwestura). Potwierdzenie karty obiegowej uzyskuje się po uregulowaniu wszelkich należności finansowych wobec Uczelni, co jest podstawą dla biura obsługi studenta do wydania Studentowi oryginału powierzonych dokumentów (świadcstwo dojrzałości)”*.

Niniejsze postanowienie zostało uznane za tożsame z następującą klauzulą wpisaną dnia 25 lutego 2010r. do rejestru pod numerem 1844 na mocy wyroku SOKiK z dnia 21 października 2009r. (sygn. akt XVII AmC 429/09): *„W przypadku złożenia pisemnej rezygnacji lub otrzymania decyzji o skreśleniu z listy studentów, zwrot dokumentów nastąpi po uregulowaniu zaległych opłat (według stanu na dzień podjęcia decyzji o skreśleniu lub złożenia pisemnej rezygnacji ze studiów) oraz złożenia karty obiegowej”*.

Ww. postanowienie wpisane do rejestru zostało uznane za niezgodne z art. 385¹ Kc, gdyż wprowadza ono umowne prawo zatrzymania rzeczy – dokumentów, które student dołącza ubiegając się o przyjęcie na uczelnię. Klauzula ta uzależnia ich zwrot od uregulowania zaległych opłat w sytuacji skreślenia z listy studentów lub złożenia pisemnej rezygnacji z nauki. Dokumenty te uczelnia wykorzystuje w procesie rekrutacji oraz w celach

administracyjnych i nie są one wykorzystywane przez uczelnię w procesie skreślenia z listy studentów. Powyższe postanowienie zmierza zatem do narzucenia konsumentowi bardziej restrykcyjnych warunków rezygnacji ze studiów. Równocześnie postanowienie takie jest niezgodne z art. 461 § 1 Kc, który stanowi, że zobowiązany do wydania cudzej rzeczy może ją zatrzymać aż do chwili zaspokojenia lub zabezpieczenia przysługujących mu roszczeń o zwrot nakładów na rzecz oraz roszczeń o naprawienie szkody przez rzecz wyrządzoną. Prawo zatrzymania jest skuteczne tylko wówczas, gdy ustawowo określona wierzytelność istnieje. SOKiK stwierdził, że uczelnia oczywiście ma prawo dochodzić swych należności, jednakże nie powinna zatrzymywać dokumentów studentów, lecz może dochodzić swoich roszczeń na drodze procesu cywilnego. W rezultacie SOKiK orzekł, że niezgodne z prawem jest postanowienie umowy przewidujące możliwość zabezpieczenia roszczeń jednej ze stron umowy poprzez zatrzymanie cudzej rzeczy (dokumentów) w przypadkach innych niż przewidują to przepisy prawa. Oznacza to, że zatrzymanie przez uczelnię dokumentów przewyższające potrzeby, do których zostały one złożone, jest sprzeczne z prawem i narusza dobre obyczaje.

Analiza treści obu porównywanych klauzul wykazała, że pomimo zaistniałych pomiędzy nimi różnic językowych i redakcyjnych, obie te klauzule mają tę samą treść. Z obu wynika bowiem, iż wydanie dokumentów złożonych przez konsumenta w Uczelni może nastąpić jedynie po wykonaniu zobowiązań (pieniężnych) oraz po złożeniu karty obiegowej. Z powyższego wynika zatem, iż zwrot dokumentów stanowiących własność konsumenta jest uzależniony od spełnienia zobowiązań niedotyczących zatrzymywanych rzeczy, nawet w sytuacji, gdy zobowiązania te, w odniesieniu do ich istnienia lub zakresu, są sporne. Konstrukcja przyjęta w kwestionowanym postanowieniu jest identyczna z konstrukcją określoną w klauzuli wpisanej do rejestru, jeśli podda się ją analizie pod kątem zgodności z art. 461 § 1 Kc, albowiem w obu tych postanowieniach zastrzeżono prawo zatrzymania rzeczy, gdy nie wiąże się ono z roszczeniami o zwrot nakładów na rzecz oraz z roszczeniami o naprawienie szkody wyrządzonej przez tę rzecz. Do zatrzymania dokumentów dochodzi więc bezprawnie. Na tej podstawie należało stwierdzić, że oba porównywane postanowienia są tożsame.

Bez znaczenia dla oceny praktyki określonej w sentencji niniejszej decyzji jest fakt, że Uczelnia w praktyce nie wykorzystywała możliwości, jaką dawała jej kwestionowana regulacja, a mianowicie, wydawała byłym studentom świadectwa dojrzałości pomimo, iż nie doszło do ich pełnego finansowego rozliczenia z Uczelnią. Taka ocena znajduje swe oparcie w brzmieniu art. 24 ust. 2 pkt. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, z którego wynika, że zakazaną praktyką jest samo stosowanie postanowienia tożsamego z klauzulą wpisaną do rejestru. Przemawia za tym także brzmienie art. 1 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, z którego wynika, że zakazane jest stosowanie praktyk, które wywołują lub mogą wywoływać określone skutki.

W związku z tym, że niniejsza praktyka Przedsiębiorcy polega na stosowaniu postanowienia, które jest tożsame z klauzulą wpisaną do rejestru, czym Uczelnia godzi w zbiorowe interesy konsumentów, należało stwierdzić, iż w niniejszym przypadku doszło do naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W świetle przedstawionych okoliczności niniejszej sprawy należało orzec, jak w pkt. I sentencji niniejszej decyzji.

Zakaz stosowania klauzul tożsamych z postanowieniem figurującym w rejestrze pod numerem 1844 zaczął obowiązywać z dniem jego wpisu, tj. z dniem 25 lutego 2010r. W toku

prowadzonego postępowania administracyjnego Uczelnia udokumentowała okoliczność zaniechania stosowania zarzucanej jej praktyki z dniem zatwierdzenia zmian w stosowanym przez nią wzorze „Umowy o świadczenie usług edukacyjnych”, tj. z dniem 14 kwietnia 2010r. W związku z zaniechaniem stosowania przez Uczelnię kwestionowanej praktyki, rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie należało oprzeć na art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Z przepisów tych wynika, że w sytuacji, gdy przedsiębiorca zaprzestanie stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, wydaje się decyzję o uznaniu jej za niezgodną z art. 24 ww. ustawy oraz stwierdza się zaniechanie jej stosowania.

Ad II

Na podstawie art. 26 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu jest uprawniony do określenia w decyzji administracyjnej środków usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Przepis ten, na podstawie art. 27 ust. 4 niniejszej ustawy, znajduje zastosowanie także wówczas, gdy doszło do zaniechania stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

W niniejszym przypadku skutkiem stosowania przez Uczelnię praktyki opisanej w pkt. I decyzji jest funkcjonowanie postanowienia tożsamego z klauzulą wpisaną do rejestru pod numerem 1844 w umowach faktycznie zawartych z konsumentami, a mianowicie postanowienia o treści: *„Rozliczenie Studenta z Uczelnią następuje w dniu złożenia w biurze obsługi studenta potwierdzonej karty obiegowej Studenta (biblioteka, kwestura). Potwierdzenie karty obiegowej uzyskuje się po uregulowaniu wszelkich należności finansowych wobec Uczelni, co jest podstawą dla biura obsługi studenta do wydania Studentowi oryginału powierzonych dokumentów (świadcstwo dojrzałości)”*.

W tych okolicznościach konieczne stało się nakazanie Przedsiębiorcy usunięcia trwających skutków naruszenia, o jakim mowa w pkt. I niniejszej decyzji, tj. nakazanie usunięcia z umów faktycznie zawartych z konsumentami kwestionowanej klauzuli.

Spełnienie nakazu określonego w niniejszym punkcie decyzji pozwoli na pełne wyeliminowanie nieprawidłowości, a dzięki temu na zrównanie sytuacji prawnej konsumentów, którzy obecnie są związani umowami o kształcenie z Uczelnią, z sytuacją osób, które dopiero w przyszłości zawrą umowy z Uczelnią.

W piśmie z dnia 12 sierpnia 2010r. (dowód: karta nr 57) Uczelnia wyjaśniła, że aneksy do umów zostaną studentom przedłożone przy najbliższym kontakcie w Biurze Obsługi Studenta, jednak nie później niż do zakończenia oddawania kart zaliczeniowo – egzaminacyjnych za semestr letni 2010 / 2011, tj. nie później niż do czerwca 2011r. Biorąc pod uwagę liczbę umów wymagających zmiany, których jest prawie 4100 oraz stopień przygotowania Uczelni do wprowadzenia zmian, ich zakres oraz niewielki stopień skomplikowania, stwierdzić należy, że zakreślony przez Uczelnię niemal 10-miesięczny termin do usunięcia trwających skutków naruszenia jest stanowczo zbyt długi. W opinii Prezesa Urzędu do dokonania wymaganych zmian wystarczający jest termin 3-miesięczny. W tym okresie kontakt ze studentami także będzie możliwy, zwłaszcza wraz z rozpoczęciem roku akademickiego i nic nie stoi na przeszkodzie, aby to w tym właśnie terminie Uczelnia doręczyła konsumentom aneksy do wiążących ich umów. Prezes Urzędu ma na względzie fakt, że Uczelnia ma ograniczony wpływ na zachowania studentów, jednakże to nie sprzeciwia się spełnieniu obowiązku przez Uczelnię w zakresie doręczenia im opracowanych przez nią aneksów.

Stąd należało orzec, jak w punkcie II sentencji niniejszej decyzji.

Ad III

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt. 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu może skorzystać z uprawnienia do nałożenia na przedsiębiorcę stosującego praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów kary pieniężnej w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Kara taka może być nałożona bez względu na to, czy przedsiębiorca dopuścił się naruszenia umyślnie, czy też nieumyślnie. Kara może być nałożona bez względu na okoliczność występowania po stronie przedsiębiorcy winy rozumianej jako świadomość bezprawności zachowania. Okoliczność ta jest jednak czynnikiem relewantnym przy miarkowaniu wysokości nakładanej kary pieniężnej³. Stosownie do art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych, w tym kar określonych w art. 106 tej ustawy, należy uwzględnić w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy.

Kara nakładana przez Prezesa Urzędu na przedsiębiorcę, który dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów służy podkreśleniu naganności ocenianego zachowania. Przedsiębiorca, jako profesjonalista powinien wiedzieć, że określając warunki umowne nie może stosować bezprawnych postanowień, ani w żaden inny sposób godzić w interesy konsumentów. Orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość dla uczestnika niniejszego postępowania, tak aby jej nałożenie skutkowało w przyszłości zapobieżeniem zaistnienia podobnych sytuacji. W opinii Prezesa Urzędu należy podkreślić aspekt edukacyjny i wychowawczy zastosowanego środka oraz wyrazić nadzieję, że odniesie on spodziewany skutek na przyszłość. Poza wymiarem indywidualnym kary należy zwrócić uwagę na jej wymiar ogólny, funkcję odstrasżającą i wychowawczą w stosunku do innych uczestników rynku.

Kara wymierzana w niniejszej decyzji wiąże się ze stosowaniem przez Uczelnię praktyki niezgodnej z art. 24 ust. 1 i 2 pkt. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polegającej na stosowaniu postanowienia wzorca umowy, które zostało uznane za tożsame z postanowieniem wpisanym do rejestru, na mocy którego zastrzeżono możliwość zastosowania prawa zatrzymania obejmującego dokumenty wykorzystywane w toku rekrutacji stanowiące własność konsumentów na wypadek rozwiązania umowy o kształcenie, w celu zabezpieczenia wiarygodności Uczelni.

Podstawą obliczenia wysokości niniejszej kary jest przychód osiągnięty przez Przedsiębiorcę w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, tj. w 2009r. Przychód osiągnięty przez Przedsiębiorcę w 2009r. wyniósł 49 066 445,65 (słownie: czterdzieści dziewięć milionów sześćdziesiąt sześć tysięcy czterysta czterdzieści pięć złotych sześćdziesiąt pięć groszy, dowód: karty nr 23 i 25), w związku z czym maksymalna kara, jaka mogłaby w niniejszym przypadku zostać wymierzona, to kara w wysokości 4 906 644,56 zł (słownie: czterech milionów dziewięciuset sześciu tysięcy sześciuset czterdziestu czterech złotych pięćdziesięciu sześciu złotych).

W oparciu o osiągnięty przez Przedsiębiorcę przychód ustalono kwotę bazową stanowiącą punkt wyjścia dla dalszych obliczeń, którą określono na poziomie 0,03 % przychodu, czyli na poziomie 14 719,93 zł. Na wysokość tej kwoty miał wpływ fakt, że niniejsza kara dotyczy stosowania jednej praktyki polegającej na posługiwaniu się klauzulą tożsamą z postanowieniem wpisanym do rejestru, na mocy której dopuszczono możliwość stosowania

---

³ Konrad Kohutek w: „Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz”, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2008r., strona 1027

prawa zatrzymania w okolicznościach innych niż wynikające z przepisów prawa, w celu zabezpieczenia ewentualnych wierzytelności Uczelni. Postanowienie tej treści sprawia, że pozycja Uczelni staje się silniejsza niż konsumentów, gdyż zyskuje ona na jego mocy instrument ułatwiający jej, w sposób niezgodny z regułami wynikającymi z Kodeksu cywilnego, egzekwowanie należności. Instrument ten mógłby zostać zastosowany także wówczas, gdyby istnienie długu było sporne, a ostatecznie okazałoby się, że dług faktycznie nie istnieje.

Mając na względzie charakter umów o kształcenie należy stwierdzić, że choć kwestionowana regulacja nie ma znaczenia zasadniczego, z uwagi na to, że w większości przypadków nie dochodzi do rozwiązania umowy przed terminem, na jaki została zawarta, to jednocześnie wprowadza ona instrument, który może skutecznie godzić w interesy konsumentów. Zważyć też trzeba, że Uczelnia masowo zawiera z konsumentami umowy długoterminowe. Pomimo iż na rynku działa stosunkowo wiele uczelni wyższych, tak publicznych, jak i niepublicznych, to po dokonaniu wyboru jednej z nich i rozpoczęciu studiów w wybranej placówce, trudno stwierdzić, iż konsument mógłby dowolnie zmienić instytucję, w której będzie się kształcił. Stąd też ustalając stopień szkodliwości niniejszej praktyki należało stwierdzić, iż jest on znaczny. Niniejsza praktyka nie miała charakteru długotrwałej, gdyż była stosowana od lutego 2010r., czyli od chwili wpisania do rejestru klauzuli figurującej w nim pod numerem 1844 do kwietnia tego samego roku, tj. do czasu zakończenia stosowania wzorca w kwestionowanym brzmieniu, a zatem przez okres około dwóch miesięcy. Przy ustalaniu wysokości kwoty bazowej wzięto pod uwagę także to, że w sprawie Uczelni nie zapadła wcześniej decyzja, w której stwierdzonoby naruszenie przez nią przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Istotne jest także to, że kwestionowana praktyka była stosowana w sposób nieumyślny. Przedsiębiorca nie przewidywał, iż jego zachowanie może nosić znamiona niedozwolonej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, choć powinien i mógł to uczynić, gdyż rejestr postawień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest jawny, a na każdym przedsiębiorcy ciąży obowiązek działania zgodnie z prawem.

Powyższe okoliczności uzasadniają ustalenie kwoty bazowej na ww. poziomie.

Po ustaleniu kwoty bazowej przystąpiono do analizy, czy w niniejszej sprawie zasły okoliczności łagodzące i obciążające, które mogłyby mieć wpływ na wymiar kary. W sprawie tej zasła okoliczność łagodząca, a mianowicie jeszcze przed wszczęciem niniejszego postępowania administracyjnego doszło do zaniechania stosowania rozważanej praktyki przez Uczelnię. Drugą okolicznością łagodzącą, którą Prezes Urzędu postanowił uwzględnić w niniejszej sprawie, jest przystąpienie przez Uczelnię z własnej inicjatywy do usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Wystąpienie powyższych okoliczności uzasadnia obniżenie kwoty bazowej o 40 %. W niniejszej sprawie nie wystąpiły żadne okoliczności obciążające, stąd wysokość kwoty bazowej nie wymagała dalszych modyfikacji.

Na ostatnim etapie sprawdzono, czy kara obliczona w ww. sposób nie przewyższa kary w maksymalnej wysokości, jaka została przewidziana w przepisie art. 106 ust. 1 pkt. 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Sytuacja taka nie ma jednak w niniejszym przypadku miejsca.

W wyniku obliczeń przeprowadzonych w wyżej opisany sposób, karę pieniężną z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w pkt. I sentencji niniejszej decyzji określono na poziomie 8 832 zł (słownie: ośmiu tysięcy ośmuset trzydziestu dwóch złotych), co stanowi niecałe 0,02 % przychodu.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Ad IV

Zgodnie z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. W myśl art. 77 ust. 1 tej ustawy, jeżeli w wyniku postępowania Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania.

Postępowanie w sprawie stosowania przez Przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów zostało wszczęte z urzędu, a w jego wyniku Prezes Urzędu w punkcie I sentencji decyzji stwierdził naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Kosztami niniejszego postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną przez Prezesa Urzędu ze stroną. W związku z powyższym postanowiono obciążyć ww. przedsiębiorcę kosztami postępowania w wysokości 21,85 zł (słownie: dwudziestu jeden złotych osiemdziesięciu pięciu groszy).

Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000 w terminie 14 dni od uprawomocnienia się decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 Kpc – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach.

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie IV niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z 479³² § 1 i 2 Kpc, można wnieść zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia niniejszej decyzji.

DYREKTOR DELEGATURY
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW W KATOWICACH

Maciej Fragsztajn